

“PROSCRIȘII” - SECTE ȘI SECTANȚI ÎN ROMÂNIA COMUNISTĂ (1980-1989)

Florentina BODEANU

În anii '80 cetățenii României comuniste aveau neplăcuta surpriză să constate că în ciuda eforturilor tenace depuse de autoritățile comuniste mai bine de trei decenii, răndurile dușmanilor de clasă se îngroșau vertigios cu o nouă categorie al cărei pericol fusese subestimat până atunci – adeptii sectelor religioase.

Confruntarea dintre ideologia comunistă și religie avea însă o istorie mult mai veche. Astfel, Karl Marx considera că “Religia este conștiința de sine și sentimentul de sine a omului care nu s-a găsit încă pe sine sau s-a pierdut din nou. Omul este lumea omului, statul, societatea. Acest stat, această societate produc religia, o concepție răsturnată despre lume, pentru că însuși statul, societatea, constituie o lume întoarsă pe dos”.¹ Prin urmare, potrivit lui Marx, religia era un produs al materiei. Ea își făcuse apariția în societatea primitivă, când oamenii au fost incapabili să-și explice fenomenele naturale care-i înspăimântau. Această teamă le inoculase ideea existenței unor forțe supranaturale care țineau oamenii sub control.

Marx avea convingerea că cei care formau clasa exploatatoare se foloseau de religie pentru a menține inechitatea socială. Religia, și forma sa instituționalizată-Biserica, erau, în opinia sa, instrumente ale statului asupritor, ale orăduirilor bazate pe exploatare. În aceste condiții, după Marx și Engels, lupta împotriva religiei constituia o parte integrantă a luptei de clasă.²

La rândul său, Lenin, considera că Partidul comunist nu poate rămâne indiferent față de efectul negativ pe care îl avea religia asupra conștiinței de clasă a muncitorilor. Lenin spunea că religia înnăbușește spiritul revoluționar al clasei muncitoare, împiedicând emanciparea acesteia. Preluând ideile lui Marx, Lenin afirma că religia este un instrument prin care burghesia menține într-o cruntă exploatare nefericitul proletariat.³ În aceste condiții, nu mai este de mirare faptul că și în România comunistă direcția esențială a procesului de formare a noii conștiințe socialiste va fi emanciparea oamenilor de “prejudecățile și practicile mistico-religioase, expresie a unei mentalități înapoiate”.⁴

Cu toate acestea, Constituția din 1948 și următoarele stipulau că libertatea de conștiință și libertatea religioasă sunt garantate de stat. De asemenea, potrivit decretului-lege din 3 august 1948, cultele religioase puteau să se organizeze și să funcționeze liber, în măsura în care practicile și ritualul lor nu erau contrare Constituției, securității statului și bunelor moravuri. Bineînțeles, formularea era în mod intenționat extrem de vagă astfel încât orice biserică și ierarhie religioasă care ar fi refuzat să colaboreze cu statul comunist să poată fi suprimate sub pretextul că prin activitatea lor aduc prejudicii statutului social-politic al țării.

De altfel, Nicolae Ceaușescu va preciza clar că “respectarea și garantarea libertății religioase nu trebuie înțelese ca acceptare de către comuniști a concepțiilor religioase idealiste despre lume”.⁵ Asigurarea libertății de conștiință era considerată o parte integrantă a democrației socialiste, dar ea nu trebuia înțeleasă doar ca un drept al oamenilor de a practica un cult religios ci, mai ales, ca “un drept de a se elibera de ideile religioase, de a adopta o concepție științifică despre viață”.⁶

¹ Karl Marx, Friedrich Engels, *Opere*, vol. I, București, Editura Politică, 1960, p. 413.

² Gerald Buss, *The Bear's Hug-Christian Belief and the Soviet State*, Michigan, 1987, pp. 62-63.

³ *Ibidem*.

⁴ Gheorghe Filip, *Contradicții între cultura laică și cultura religioasă în dezvoltarea conștiinței socialiste*, în Ottea Mișcol, “Condiția umană și reconstrucția personalității”, București, EA, 1989, p. 173.

⁵ Nicolae Ceaușescu, “*Expunere cu privire la stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră, la problemele teoretice, ideologice și activitatea politică, educativă a partidului, 1-2 iunie 1982*”, București, Editura politică, 1982, p. 64.

⁶ Gheorghe Filip, *op. cit.*, p. 177.

În concepția liderilor partidului comunist principala cale de lichidare a “înstrăinării religioase” era înlăturarea cauzelor care determinaseră apariția religiei și a condițiilor care favorizau menținerea acesteia. Pornindu-se de la ideea influenței infrastructurii societății asupra suprastructurii politico-ideologice promovată de marxism, autoritățile comuniste considerau că schimbările survenite în economie vor antrena automat modificări în plan politic, cultural și mental⁷. Eliminarea religiei ar fi trebuit să se producă în mod inevitabil, o dată cu depășirea condiționărilor economice și sociale care îi determinaseră apariția.

Totuși, ochiul vigilent al partidului descoperise că persistența ideilor religioase se datora și “unor neajunsuri ale muncii de educație materialist-științifică a maselor și slabei combativități a unor oameni care au răspunderi educative și formative”.⁸ Din acest motiv, se impunea intensificarea propagandei antireligioase, mai ales că, în concepția autorităților comuniste, înlăturarea religiei nu se putea realiza exclusiv prin măsuri coercitive.⁹

Așadar, ideologia comunistă și religia se aflau – cel puțin teoretic – pe poziții ireconciliabile. Spunem “teoretic” pentru că, în practică, s-au găsit până la urmă soluții pentru încheierea unui compromis care a permis supraviețuirea bisericii în statele comuniste. Prețul plătit de biserică a variat însă de la un stat la altul în funcție de influența pe care o aveau în cadrul societății, de rezistența depusă de preoți și credincioși în fața agresiunii comuniste, de gradul de pericolozitate atribuit uneia sau alteia dintre biserici și, în consecință, de zelul depus de autorități în vederea eliminării acestora. Biserica ortodoxă și bisericile dominante ale minorităților naționale au fost nevoite să facă numeroase concesii pentru a-și continua activitatea în timpul regimului comunist. Astfel, ele s-au adaptat la politica și propaganda statului care, în schimbul atitudinii sale tolerante, se aștepta ca aceste biserici să contribuie nemijlocit la edificarea noii societăți comuniste.

Biserica ortodoxă din România era interesată să colaboreze cu statul pentru a-și menține rolul proeminent pe care-l avea în viața societății. La rândul său, statul comunist dorea să evite transformarea bisericii ortodoxe într-un dușman, fiindcă aceasta fusese dintotdeauna o instituție dominantă în cadrul societății și se bucura de un real prestigiu. Biserica ortodoxă și regimul comunist vor încheia un fel de “pact” care includea, din partea statului, respectarea libertății cultului iar, din partea bisericii, respectarea legilor.¹⁰ Conform acestei înțelegeri, Biserica Ortodoxă Română trebuia să devină o “biserică slujitoare” implicată și activă în noua republică populară cu preoți aflați în serviciul societății, buni cetățeni, devotați statului și poporului.¹¹

La rândul lor, Bisericile Romano-Catolică, Reformată și Unitariană vor ajunge la un condominiu cu statul comunist. Autoritățile comuniste din România au evitat să întreprindă acțiuni în forță împotriva acestor biserici deoarece marea majoritate a credincioșilor lor era reprezentată de minoritatea maghiară din România. Inițierea unor măsuri împotriva acestor biserici ar fi fost considerată, inevitabil, drept expresia unei persecuții pe criterii etnice ori statul comunist nu avea nici cea mai mică intenție de a oferi Ungariei vreun pretext pentru a interveni în favoarea minorității maghiare din România.

Mult mai puțin tolerantă a fost atitudinea statului comunist față de cultele neoprotestante. Deși patru dintre aceste culte erau recunoscute de regimul comunist – este vorba de cultul baptist, penticostal, adventist de ziua a șaptea și creștin după evanghelie – sub directă oblăduire a autorităților se dezvoltă un curent de opinie în cadrul societății care condamnă ferm activitatea sectelor religioase.¹²

Prin propaganda constantă desfășurată de statul comunist împotriva acestor grupări religioase adepții lor s-au metamorfozat în elemente marginale ale societății comuniste. Desigur, se știe că grupările marginale apar numai în condițiile existenței unui sistem dominant de norme și valori. Ele trebuie înțelese ca grupuri de oameni care, după una sau mai multe caracteristici sunt conotate negativ de către gruparea majoritară. Întotdeauna există tendința ca grupările marginale să fie discriminate, supravegheate, pedepsite și eliminate de gruparea fundamentală sub pretextul că ele complotează și acționează permanent în vederea distrugerii societății dominante.¹³

⁷ *Enciclopedia Blackwell a gândirii politice*, București, Editura Humanitas, 2000, pp. 486-487.

⁸ Gheorghe Filip, *op. cit.*, p. 178.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Olivier Gillet, *Religie și naționalism. Ideologia Bisericii Ortodoxe Române sub regimul comunist*, București, Editura Compania, 2001, p. 53.

¹¹ *Ibidem*, p. 39.

¹² Elisabeta Neagoe, Liviu Pleșa, *Culte neoprotestante în România în perioada 1975-1989*, în “Dosarele istoriei”, nr. 9, 2003, an VIII, p. 60.

¹³ Erhard Roy Wiehn, *Grupurile sociale marginale - mecanisme apărării* în Adrian Neculau (coord.) - “Minoritari, marginali, excluși”, Iași, Editura Polirom, 1996, pp. 222-228.

Întrucât sistemul de valori dominat în România era reprezentat de ideologia comunistă este evident că sectele religioase care o contestau devin grupări marginale în cadrul societății dar, nu din motive religioase ci, pe criterii politice. Ideile promovate de aceste secte nu erau contestate de vreo autoritate religioasă ci chiar de statul omnipotent potrivit căruia era inadmisibilă existența vreunei categorii sociale asupra căreia să nu dețină controlul absolut.

În cele ce urmează vom întreprinde o analiză asupra articolelor cu caracter antireligios apărute în revista "Pentru patrie" în anii 1980-1989. Ne-am decis să studiem numerele apărute în acest interval temporal deoarece el coincide cu agravarea izolării României pe plan internațional¹⁴ și cu prăbușirea nivelului de trai pe plan intern, realități care au contribuit în mod nemijlocit la sporirea intoleranței statului comunist față de orice formă de deviaționism.¹⁵

Revista "Pentru patrie" apărea lunar și era editată de Ministerul de interne. În general, 5-8 numere conțineau în fiecare an articole care înfierau activitatea sectelor religioase, marea lor majoritate fiind scrise de aceeași persoană, Petre Hladchi- Bucovineanu. De altfel, în anul 1983 acesta publica la Editura politică și o carte intitulată "Fațete reale ale sectelor religioase" în care prelua și îmbogățea materialele publicate în revistă.

Trebuie să remarcăm faptul că articolele cu caracter antireligios apărute în revista "Pentru patrie" au ca subiect cvasi-permanent sectele religioase. Doar în octombrie- noiembrie 1985 sunt publicate sub titlul "Război secret în umbra crucii" două articole îndreptate indirect împotriva Bisericii Catolice dar ele nu au virulența celor apărute în anii '50. Dimpotrivă, autorul articolului pare a fi pe punctul de a vărsa lacrimi de crocodil din cauza situației nefericite a papei și a colaboratorilor săi apropiați care ar fi manipulați de agenții CIA interesați să se infiltreze în Biserica catolică și s-o utilizeze în vederea obținerii de informații.

După cum se observă, în cazul atitudinii statului comunist față de Biserica romano-catolică, avem de-a face cu o evoluție extrem de interesantă. În articolele publicate în anii '80 în România comunistă, Vaticanul nu mai este considerat un "cuib de spioni" (din proprie inițiativă) ca în primii ani după instaurarea comunismului ci, este prezentat el însuși drept o victimă a spionajului american. Am putea spune că noua imagine a Vaticanului este expresia unei politici a "mâinii întinse", a unei încercări de a îmbunătăți relațiile cu acest centru spiritual al catolicismului.

Dacă Biserica romano-catolică apare în mod pasager ca un adversar potențial, în condițiile instrumentalizării sale de către spionajul american, articolele îndreptate împotriva Bisericii greco-catolice lipsesc cu desăvârșire. În acest caz atitudinea ziariștilor comuniști este aparent paradoxală. Bineînțeles că organele de represiune comuniste cunoșteau amănunte legate de practicarea cultului greco-catolic în mod clandestin, dar publicarea oricăror informații în acest sens ar fi adus prejudicii însăși imaginii regimului comunist care în 1948 anunțase cu emfază "reîntregirea" Bisericii ortodoxe prin eliminarea Bisericii greco-catolice. Prin urmare, Biserica greco-catolică era o "fantomă" extrem de stânjenitoare pentru statul comunist care spera, probabil, că ignorându-i prezența îi va grăbi dispariția în neant.

În schimb, atacul îndreptat împotriva sectelor religioase nu prezenta nici un impediment. Materialele publicate pe această temă în revista "Pentru patrie" pot fi grupate în trei categorii: articole de propagandă antioccidentală și antireligioasă cu caracter general, articole care se referă strict la activitatea sectelor din străinătate și articole despre activitatea sectelor din țară.

În primul caz, sectele sunt combătute în plan teoretic cu argumente pretins irefutabile inspirate de scrierile marxiste. Proliferarea sectelor în Occident este explicată prin "accentuarea crizei sociale și morale din țările capitaliste industrializate".¹⁶ În opinia ziariștilor comuniști, ele s-ar confrunta cu "șomaj, violență, mizerie, degingoladă morală, exploatare, înarmare, rasism, încordare internațională".¹⁷ Pentru ca tabloul apocaliptic al Occidentului să fie complet, acesta era prezentat ca "o lume la marginea raționalului, cu oameni guvernați de reprezentări stihice, de spaime și iluzii spirituale, oameni aflați sub semnul degradării umane".¹⁸

Nu mai era de mirare că în această lume bolnavă își făceau apariția o serie de grupări umane monstruoase prin obiectivele și practicile lor- sectele religioase. Trei sunt ideile care apar în mod constant în articolele referitoare la activitatea sectelor religioase din străinătate.

¹⁴ Denis Deletant, *România sub regimul comunist*, București, Fundația Academia Civică, 1997, pp. 150-151.

¹⁵ *Ibidem*, p. 178.

¹⁶ *Pentru patrie*, nr. 6, 1981, p. 20.

¹⁷ *Idem*, nr. 4, 1984, p. 15.

¹⁸ *Idem*, nr. 6, 1988, p. 23.

În primul rând, ele sunt acuzate că, deși se pretind grupări religioase, au în realitate un caracter politic marea lor majoritate aflându-se “sub influența forurilor de esență fascistă”.¹⁹ Această acuzație este exemplificată prin prezentarea unor informații în legătură cu grupările “Războinicii regelui Hristos” și “Alianța apostolică clandestină” ambele create în Spania de “organizația fascistă” Noua Forță. Ziariștii de la *Pentru Patrie* considerau că “scopurile lor retrograde” ar putea fi cu greu ignorate: “Desfășurând o adevărată ofensivă împotriva rațiunii, exacerbând criminalitatea, sexualismul, vechi dogme mistice, aceste grupări slujesc în numele divinității cauze pe care le-a promovat «ciuma brună a nazismului»”.²⁰

O altă sectă, “Catedrala vieții” s-ar face vinovată de răspândirea unor concepții potrivit cărora “lupta de eliberare națională și de sub jugul colonial al popoarelor reprezintă un păcat față de divinitate”. Acuzații asemănătoare sunt aduse și sectelor “Fraternitatea albă” și “Biserica restaurată a națiunii lui Hristos” care și-ar propune, prima-propagarea rasismului, a doua-distrugerea negrilor din SUA. Tot în SUA își desfășura activitatea și secta “Supraviețuitorii” care adunase în jurul său “elemente extremiste, cu concepții neofasciste” ce propagau războiul “ca singură cale de rezolvare a contradicțiilor din viața internațională”.²¹ De inspirație neofascistă era și secta “Acțiunea analitică” al cărei lider, Otto Mühl, ar fi elaborat o doctrină “inspirându-se din Nietzsche, Freud și Hitler”.²² Desigur, cultura generală nu a fost niciodată punctul tare al angajaților de la ministerul de interne, dar, ne așteptam ca, cel puțin ziariștii cu epoleți să aibă câteva atuuri în plus, din acest punct de vedere, comparativ cu colegii lor. Cu toate acestea, doar autorul articolului citat mai sus ne-ar putea explica – probabil – criteriile care l-au determinat să asocieze numele celor trei personalități de origine germană.

După acuzația de neofascism, la fel de răspândită este suspiciunea de spionaj care planează asupra activității sectelor religioase. În acest context, despre secta mormonilor cu sediul central în SUA se spune că “militează fățiș pentru izbucnirea unui nou război mondial, pretizând că apoi va putea instaura un stat teocratic”. Această sectă “este cea mai activă grupare care, prin intermediul CIA, trimite în întreaga lume sute de agenți misionari”. Ca să fie mai convingător autorul articolului precizează că unul din episcopii sectei, Jeffrey Willis, ar fi declarat următoarele: “fără această masă de misionari mormoni mă îndoiesc că CIA ar putea fi astăzi atât de eficientă”. Pe de altă parte, se afirmă că mulți adepți ai sectei lucrau în “diverse obiective speciale, inclusiv în Institutul de cercetări militare din Utah specializat în ghidarea electronică a rachetelor și pregătirea condițiilor pentru “Războiul stelelor” precum și la Automated Language Processing Systems unde se traduc pentru Pentagon în și din 60 de limbi documente și informații secrete furnizate de serviciile de spionaj militare”.²³

La rândul lor, sectele “Hare Krishna” și “Misiunea luminii divine” s-ar afla la “dispoziția unor forțe oculte, a unor cercuri reacționare, inclusiv în solda unor servicii secrete de informații”. De aceleași practici reprobabile este acuzată și “Biserica unificării” organizată în 1961 de directorul serviciului de informații sud-coreean. Deși “are reguli de rugă și dogme de credințe mistice secta răspândește manifeste politice reacționare și face jocul celor mai negre forțe ale imperialismului”.²⁴

Desființarea sectelor religioase pe plan ideatic este însoțită de atacuri virulente ce-și propun discreditarea lor pe plan moral. În acest sens, o țintă preferată a ziariștilor de la “Pentru patrie” erau liderii sectelor religioase. De exemplu, despre Malcom O'Connor din SUA se spunea că fusese “hoț de buzunare, proxenet, spărgător de mici magazine, plasator de droguri”. El era liderul sectei “Copiii soarelui” și, în această calitate, pretindea adepților săi să renunțe de bună voie la toate bunurile lor în favoarea sa. În final, Malcom O'Connor a dispărut cu 18 milioane de dolari strânși de la prozelii săi.²⁵ Un alt personaj pitoresc este Ben Panyon, liderul sectei “Fântâna lumii” care se considera “Mesia” coborât pe pământ cu o navă cosmică specială. Și acest presupus Mesia era “binecunoscut în lumea interlopă ca spărgător de bănci și falsificator de acte oficiale”. El fusese reținut de mai multe ori de poliția americană pentru “vagabondaj, abandon de familie și comiterea mai multor fraude fiscale”.²⁶

¹⁹ *Idem*, nr. 6, 1981, p. 20.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Idem*, nr. 7, 1987, p. 20.

²² *Idem*, nr. 9, 1987, p. 19.

²³ *Idem*, nr. 11, 1987, p. 20.

²⁴ *Idem*, nr. 6, 1981, p. 20.

²⁵ *Idem*, nr. 1, 1988, p. 22.

²⁶ *Idem*, nr. 7, 1987, p. 19.

Nu mai puțin interesantă este traiectoria vieții lui Baghwan care înființase o sectă în India. El crea adepților săi condiții “pentru a-și procura și consuma stupefiant, pentru a promova și practica prostituția, pentru a se deda la ritualuri bazate pe violență care, de cele mai multe ori se încheiau cu mutilarea și schilodirea unor participanți”.²⁷

Potrivit informațiilor furnizate de ziariștii de la “Pentru patrie” o persoană la fel de dubioasă pare a fi liderul sectei “Templul popoarelor” care, în schimbul unor sume fabuloase se angaja să asigure asistența la diverse adunări și mitinguri ale unor forțe politice, desigur, “reacționare”.

De practici asemănătoare se făcea vinovată și “Biserica unificării” al cărui lider este acuzat în mod deschis că susține în public idei și teze anticomuniste²⁸ acest lucru echivalând, în opinia ziariștilor noștri, cu o acțiune de natură criminală.

Dacă liderii sectelor religioase sunt prezentați ca persoane demne de dispreț, aceleași sentimente le sunt inoculate cititorilor și în legătură cu adepții acestora care acceptă cu pasivitate să ducă o existență reprobabilă. Astfel, se afirmă că, de cele mai multe ori, membrii sectelor religioase sunt obligați să trăiască în comun, în cadrul unor așa-zise “colonii”. Aceste colonii ar avea un rol bine stabilit, și anume, acela de a-i ține pe adepți “departe de frământările lumii reale” și de a-i folosi “după bunul plac”.

Este imposibil să nu remarcăm, la acest nivel al analizei noastre, apropierea forțată realizată de ziariștii comuniști între activitatea desfășurată de liderii sectelor religioase și comportamentul odios al exploatatorilor capitaliști. Astfel, la un moment dat, se afirmă că “în timp ce liderii sectelor adună milioane de dolari, adepții sunt îngrămădiți în corturi sărăcicioase, puși la muncă forțată în contul unei farfurii de supă pe zi și trimiși noaptea să se roage pentru sănătatea liderului”.²⁹

Ideea generală care se desprinde din aceste articole este că sectele din străinătate se îndeletnicesc cu activități aflate nu doar sub incidența legilor divine ci, și sub incidența legilor umane. Uneori, acuzațiile aduse acestor grupări frizează absurdul, dar, asta nu înseamnă că ele nu au un impact major asupra cititorilor. Dimpotrivă, specialiștii în psihologia maselor au demonstrat convingător că oamenii au, în general, tendința să acorde credit unor informații neverosimile, dar care au darul să-i șocheze.³⁰

Ori, articolele publicate în “Pentru patrie” se încadrau perfect în acest tipar. De exemplu, despre secta Hare Krishna se afirma că ar avea în subordine “o întreagă rețea de afaceriști cunoscuți în rândul marii criminalități.” O îndatorire de seamă a membrilor acestei secte ar fi fost “strângerea de date confidențiale despre unele familii înstărite care au copii” aceștia fiind apoi răpiți spre a se obține, prin șantaj, de la părinții lor importante sume de bani.³¹

Informații cutremurătoare sunt publicate și în legătură cu Biserica scientologică, înființată în 1967 în SUA. Astfel, în beciul acestei secte s-ar fi găsit “arme, muniții, liste cu preinși inamici și sticle pline cu un lichid vâcos pe care scria «sânge de vampir»”.³² Despre secta “Invizibila Biserică a lui Dumnezeu” din Africa de Sud și Anglia se spune că a ales o manieră cel puțin ciudată pentru a mântui suflete: în cadrul unui ceremonial religios sectanții au făcut o disecție pe viu, împrejurare în care și-a găsit moartea o tânără.³³

Secta “Copiii Domnului” este considerată responsabilă de uciderea prin sufocare a unor adepți din Belgia și Franța în timp ce despre “Biserica universală” răspândită mai ales în America Latină se afirmă că ar fi sacrificat mai mulți copii aruncându-i în apele oceanului. Prelevarea de sânge prin tăieturi sau înțepături, înfometarea adepților, biciuirea, schilodirea și sufocarea lor, sunt prezentate drept activități curente ale sectei “Luciferilor” din Paris celebră pentru practicarea magiei negre.³⁴

Concluzia acestor articole referitoare la sectele din afara țării și activitatea lor nu este dificil de stabilit. Occidentul capitalist era, în concepția regimului comunist și a purtătorilor săi de cuvânt, o lume bolnavă, o lume putredă, cu un sfârșit previzibil și imposibil de evitat. Această lume aflată în suferință nu putea da naștere decât unor monștri-sectele religioase. Ele vor fi împrósate cu toate invectivele posibile, urmărindu-se

²⁷ *Idem*, nr. 12, 1989, pp. 19-20.

²⁸ *Idem*, nr. 4, 1988, p. 19.

²⁹ *Idem*, nr. 5, 1988, p. 21.

³⁰ Serge Moscovici, *Psihologia socială a relațiilor cu celălalt*, Iași, Editura Polirom, 1998, pp. 172-173.

³¹ *Pentru patrie*, nr. 12, 1987, p. 18.

³² *Idem*, nr. 6, 1981, p. 20.

³³ *Ibidem*.

³⁴ *Idem*, nr. 5, 1988, p. 21.

discreditarea lor atât pe plan religios (prin susținerea ideii că, de fapt, sunt grupări politice, nu religioase) cât și în plan moral (în acest scop li se atribuie săvârșirea unor infracțiuni de drept comun). Trebuie să remarcăm faptul că această campanie antireligioasă dusă de ziaristii comuniști avea, în final, două consecințe majore: pe de-o parte ea aducea prejudicii credibilității sectelor religioase, dar, totodată afecta și imaginea Occidentului care – teoretic – le patrona.

În ceea ce privește sectele care acționau pe teritoriul țării noastre, din articolele publicate în “Pentru Patrie” se desprind trei idei fundamentale: sectele sunt produse de import care dăunează intereselor statului și societății românești, liderii sectelor sunt indivizi dubioși care nesocotesc legile țării și morala socială iar sectanții sunt în marea lor majoritate ființe demne de dispreț care merită oprobiul public.

Încă de la începutul anilor '80 Nicolae Ceaușescu lansa o idee ce urma să aibă o frumoasă carieră în anii următori. Potrivit liderului comunist din România sectele religioase erau folosite ca instrumente “în mâna cercurilor reacționare imperialiste, a unor cercuri fasciste, a unor escroci ce vor să abată omenirea de la problemele fundamentale ale lumii de astăzi, să folosească această cale pentru diversiune, pentru spionaj împotriva altor state”.³⁵

Articolele publicate în “Pentru Patrie” vor prelua *ad litteram* aceste formule acuzatoare pe care le vor reproduce cu o încăpățănare demnă de o cauză mai bună până în 1989. Sectele religioase erau considerate “o frână în calea făuririi conștiinței a destinului uman” în adunările lor clandestine, “conform instructajului administrat de cercuri dușmănoase din străinătate” cultivându-se “ostilitatea față de patrie”. Mai mult decât atât, ziaristii comuniști erau scandalizați la gândul că sectanții “ponegreau realitățile socialiste din țara noastră” recurgând la “denaturări, denigrări, și mistificări”.³⁶

În cele ce urmează vom oferi un exemplu edificator pentru modul în care puteau să detracteze o persoană și o grupare religioasă ziaristii de la “Pentru Patrie”. Astfel, în martie-aprilie 1982 revista publica două articole deosebit de interesante sub titlul *Drumurile unui transfug* din care vom reproduce câteva pasaje: “Prin 1969, inginerul electronist Nicolae Stoian pleca într-o excursie în lumea cea mare din Occident. Făcând dovada minții sale slabe, cade în capcana unor binevoitori ai fericirii românilor, băieți ce semnează pe statele acelor cunoscute servicii de spionaj din Occident, și uită cărările ce duc spre casă rămânând în El Dorado”. Nicolae Stoian se va angaja la Europa Liberă, post de radio care “dorește să ne ferească auzul și sufletul prin cunoscutele mărturisiri privind nețărmuita dragoste de patrie a trădătorilor ei”. Între timp el devine membru al sectei “Meditația transcendentă”.³⁷

“Și abia acum își amintește el de patria scumpă și dragă (ori îi amintesc alți prieteni ai noștri de peste hotare interesați în a ne cunoaște cât mai profund)”. Potrivit autorului acestui articol, Nicolae Stoian primise misiunea de a pune bazele Meditației Transcendentale în România. După ce se prezentau măsurile luate de autorități împotriva lui Nicolae Stoian articolul se încheia cu un avertisment adresat tuturor cititorilor revistei: “Sperăm că ne-am făcut înțeleși pentru toți cititorii noștri că Meditația Transcendentă nu este o metodă a iluminării ci a întunecării omului. Datele vin să ateste că ea este o solie a întunericii, o ofensă adusă personalității omului, un cal troian prin care se încearcă o imixtiune în libertatea de gândire a omului și chiar în treburile interne ale popoarelor lumii”.³⁸

După cum se observă din fragmentele reproduse mai sus, articolul se caracterizează printr-o ironie crudă care înfierează fără milă secta religioasă menționată și pe reprezentantul ei în România. Maniera de atac aleasă de ziaristii comuniști se explică prin faptul că, din punct de vedere psihologic, aceia care lansează invectivele se află întotdeauna într-o poziție avantajoasă în raport cu aceia cărora le sunt adresate, mai ales dacă ei nu au posibilitatea să riposteze.

Persoanele ponegrite care nu dau o replică pe măsură celor care le atacă verbal trezesc întotdeauna repulsia concetățenilor, ori tocmai acesta era scopul urmărit de ziaristii comuniști. “Trădătorul” Nicolae Stoian trebuia să fie disprețuit de corpul social sănătos din țara noastră pe care el intenționase să-l contamineze.

Un alt articol publicat în aprilie 1985 aducea în discuție o situație similară. Patru persoane din secta nazarinenilor veniseră în România să-i contacteze pe “frații” de aici. “Fiecare întâlnire avea loc separat, în

³⁵ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, p. 64.

³⁶ *Pentru patrie*, nr. 5, 1988, p. 19.

³⁷ *Idem*, nr. 3, 1982, pp. 18-19.

³⁸ *Idem*, nr. 4, 1982, pp. 14-15.

condiții de conspirativitate, nazarinenii fiind sfătuiți să se ferească de autorități, să nu renunțe la credința lor, să nu recunoască statul și instituțiile sale, să nu depună jurământul de credință față de țară, să țină legătura unii cu alții, și să comunice cu «frații din străinătate»”.³⁹

De exemplu, la Alexandru Deverca dintr-o comună din Transilvania venise în vizită un american din secta nazarinenilor. “Străinul l-a sfătuit să folosească un anumit cod secret când scrie fraților din străinătate, să se ferească de autorități, dar să observe atent ce fac ele și să scrie periodic la niște adrese pe care i le va lăsa el ce și cum mai e prin România.” Concluzia articolului era că “manevrați cu abilitate de forțe ostile țării noastre, ademeniți cu diferite promisiuni și cadouri, unii membrii ai sectei ilegale a nazarinenilor sunt împinși, de fapt, pe drumul trădării de patrie”.⁴⁰

Nu se poate să nu ne surprindă, desigur, atitudinea absolut paranoică a purtătorilor de cuvânt ai autorităților comuniste care vedeau în orice străin un posibil dușman. Fenomenul își găsește o posibilă explicație în mitul “cetății asediate” promovat de regimul comunist. Astfel, se considera că micul dar bogatul nostru stat fusese întotdeauna o țință preferată a Marilor Puteri hrăpărețe. Locuitorii spațiului românesc se văzuseră nevoiți să vegheze permanent fiindcă cea mai mică neglijență ar fi abătut asupra lor și a țării nenumărate primejdii.

Considerându-se urmașii de drept ai marilor luptători pentru independența statului, comuniștii preluaseră ștafeta și, cu cea mai mare vigilență, urmăreau să scurtcircuiteze orice legătură dintre români și locuitorii din afara granițelor țării.

Ne-am putea întreba, bineînțeles, de ce se dorea cu atâta ardoare izolarea totală a românilor de restul lumii. Răspunsul nu este greu de găsit, dacă ne gândim la situația economică și politică dificilă a României la mijlocul anilor '80. Este evident că românii suportau condițiile grele de viață din perioada menționată în primul rând pentru că, în marea lor majoritate, nu aveau un alt termen de comparație.

Ei trebuiau să fie izolați de trecut așa cum trebuiau să fie izolați de străinătate deoarece numai astfel ar fi putut să creadă că trăiesc mai bine decât strămoșii lor și că nivelul de trai crește neîncetat.⁴¹

Din acest motiv, străinii, care lesne ar fi putut să distrugă păienjeniișul de minciuni urzit cu cea mai mare grijă de statul comunist, erau declarați în corpore persoane indezirabile în România. Orice legături ale lor cu autohtonii trebuiau dacă nu evitate, cel puțin strict controlate.

Pentru a justifica pe plan intern acest izolaționism exacerbat a fost lansată ideea complotului mondial organizat de forțele politice “reacționare” împotriva României. Fenomenul nu reprezenta nicidecum o noutate în practica politică. El a fost analizat cu minuțiozitate de Karl Popper care ne propune, de altfel, o “teorie sociologică a complotului”. Potrivit acesteia, toate fenomenele sociale și, mai ales cele neavenite precum: războiul, șomajul, sărăcia, penuria sunt efectul unui plan urzit de puternice forțe malefice. Teoria se poate aplica fără probleme și la realitățile românești ale anilor '80. Astfel, în condițiile în care susținea că dușmanii săi erau atât de puternici, insuccesele regimului comunist deveneau nu doar comprehensibile ci și suportabile.⁴²

Prin urmare, acuzațiile de escrocherie, fascism și spionaj lansate în articolele publicate în “Pentru Patrie” la adresa persoanelor din afara țării erau în realitate pretexte sub care se ascundeau încercările disperate ale regimului comunist de a-și asigura supraviețuirea.

După emisarii “forțelor oculte” din Occidentul capitalist, în ierarhia dușmanilor regimului erau plasați liderii sectelor religioase din România. În acest caz, autoritățile comuniste au adoptat o atitudine extrem de interesantă concretizată în impunerea unei diferențieri între credincioșii de rând care “ajung victime ale propagandei activității de prozelitism” și “oligarhia sectantă”.⁴³ Dacă Partidul nu-și asuma niciodată vreo responsabilitate în legătură cu disfuncționalitățile existente în societatea comunistă, vina fiind atribuită exclusiv persoanelor, în cazul sectelor, responsabilitatea nu era atât a credincioșilor cât mai ales a liderilor sectei înțeleasă ca sistem organizațional și ideologic.

După cum se observă, prin aplicarea principiului “divide et impera” se urmărea crearea unei breșe între adepții sectelor religioase și liderii acestora. Statul comunist spera că, inoculându-le ideea că sunt mai puțin vinovați decât aceia care-i conduc, sectanții își vor renege liderii și vor reveni spășiți în sânul societății comuniste.

³⁹ *Idem*, nr. 4, 1985, p. 23.

⁴⁰ *Ibidem*..

⁴¹ George Orwell, 1984, București, Editura Univers, 1991, p. 187.

⁴² Karl R. Popper, *Conjectures et réfutations. La croissance du savoir scientifique*, Paris, Payot, 1985, pp. 497-498.

⁴³ Petre Hladchi-Bucovineanu, *Fațete reale ale sectelor religioase*, București, Editura Politică, 1983, p. 7.

Dar, încercarea de a-i izola de adepți nu a fost singura cale de atac utilizată împotriva conducătorilor sectelor religioase, mult mai importante, prin impactul lor psihologic, fiind eforturile tenace întreprinse de autorități în vederea discreditării acestora.

În acest scop, autorii articolelor publicate în "Pentru Patrie" susțineau că predicatorii sectanți sunt ființe abjecte care se folosesc de naivitatea adepților lor pentru a obține foloase personale. Faptul că acești predicatori refuzau, de regulă, să se încadreze în câmpul muncii era de natură să nemulțumească profund autoritățile comuniste.

Obligativitatea muncii reprezenta ideea centrală a sistemului pedagogic promovat în URSS de A. S. Makarenko și preluat apoi de celelalte state comuniste.⁴⁴ Munca avea o importanță primordială în cadrul societății comuniste deoarece ea reprezenta atât o modalitate de reabilitare cât și o formă de educare a cetățenilor.

Și în România comunistă, angajarea într-un loc de muncă a fiecărui cetățean era obligatorie, codul penal incluzând abaterea de la această normă în categoria de "parazitism social". Motivul este acela că, prin încadrarea într-un loc de muncă, între salariați și statul comunist se stabilea un sistem special de relații analog întrucâtva relațiilor feudalo-vasalice. În schimbul salariului care – teoretic – îi asigura existența, cetățeanul îi datora statului supunere necondiționată. Așadar, salariul devenea o formă de control, un important mijloc prin care statul comunist își asigura dominația asupra locuitorilor săi.

Având posibilitatea de a-și câștiga cele necesare traiului fără a apela la sprijinul statului, liderii sectelor religioase se bucurau de o certă libertate de mișcare și erau mai greu de controlat sau de șantajat. Acesta este unul dintre principalele motive pentru care predicatorii sectanți erau o categorie indezirabilă într-un sistem comunist care avea pretenția de a reglementa viața fiecărui individ în cele mai mici detalii.

Articolele publicate în revista "Pentru Patrie" vor acorda o atenție specială calomnieriilor predicatorilor sectanți, principala acuzație fiind legată de veniturile presupus ilicite ale acestora. De exemplu, despre deservenții de cult ai nazarinenilor, se afirmă că "se întrec să pună mâna pe «cutia milei», adică pe administrarea fondurilor materiale și financiare rezultate din taxele și «ajutorul frățesc» al credincioșilor". Despre predicatorul Toader Wolf aflăm că, deși nu lucrează nicăieri, are casă și mașină personală. În aceeași situație se afla și Viorel Kerekeș, fiul unui diacon nazarinean care, deși împlinise 35 de ani și nu lucrase niciodată, avea, și el, casă în oraș și mașină.⁴⁵

Alt exemplu reprezentativ este Ion C. din Alexandria care "înlocuise munca cinstită cu starea de parazitism social, de escrocherie, încasând diferite sume de bani de la frații întru credință drept... ajutor divin. Cât de atașat era Ion C. de credința pentru care făcea atâta caz că o slujește *dezinteresat* rezultă și din atitudinea sa ulterioară, când, văzând că izvorul divin a secat, s-a decis să devină predicator la o altă sectă".⁴⁶ Așadar, în lumina acestor articole, dorința de a obține câștiguri ilicite era principalul scop urmărit de liderii sectelor religioase.

Pe lângă dorința de îmbogățire pe seama naivilor lor adepți, predicatorii, se făceau vinovați și de alte păcate, cel mai important dintre acestea fiind "propaganda antisocialistă" pe care o desfășurau. "Propovăduind izolarea socială și pasivitatea față de marile probleme ale contemporaneității, liderii sectelor religioase încearcă să-i îndemne pe credincioși la nesupunere față de normele sociale și morale unanim acceptate." De exemplu, "secta iehoviștilor face eforturi disperate de propagare a normelor proprii, inclusiv a celor care se referă la nerecunoașterea instituțiilor statale, ca și la refuzul de a satisface obligațiile militare, norme care sunt elaborate în scopuri exacte de așa-zise centre internaționale care sunt departe de hotarele țării și de aspirațiile poporului român".⁴⁷

Cazul relatat mai sus nu era nicidecum singular. "Respingerea obligațiilor față de obște și semeni" era și îndemnul adresat de predicatori adepților sectei adventiștilor reformiști în caz contrar ei fiind amenințați cu "pierderea vieții veșnice" și cu "murdărirea sufletului cu cele lumești".⁴⁸ De asemenea, copiii sectanților nazarineni nu erau trimiși la școală deoarece "învățăturile biblice" erau considerate suficiente. Totodată, ei erau sfătuiți să nu se orienteze spre profesii de înaltă calificare deoarece credința le cerea să muncească doar cât să-și asigure existența fizică.⁴⁹

⁴⁴ Lavinia Betea, *Psihologie politică-individ, lider, mulțime în regimul comunist*, Iași, Editura Polirom, 2001, p. 72.

⁴⁵ *Pentru Patrie*, nr. 4, 1985, p. 23.

⁴⁶ *Idem*, nr. 3, 1984, p. 18.

⁴⁷ *Idem*, nr. 11, 1985, p. 21.

⁴⁸ *Idem*, nr. 1, 1984, p. 27.

⁴⁹ *Idem*, nr. 5, 1985, p. 19.

“Instrumente” docile ale “forțelor oculte” internaționale în țara noastră, liderii sectelor religioase reprezentau un grav pericol pentru statul comunist. Discreditarea acestora prin metodele analizate până acum avea rolul de a justifica acțiunile întreprinse împotriva lor de autoritățile regimului comunist.

Bineînțeles că nelineștea pe care o inspirau autorităților predicatorii sectanți ar fi fost de neconceput dacă ideile promovate de aceștia nu ar fi găsit prozeliți în rândul populației. Dar, dacă liderii sectelor religioase erau prezentați drept persoane malefice, conștiente de scopul și misiunea lor, imaginea sectanților de rând era aceea a unor ființe îndobitocite care nu pot decât să trezească disprețul concetățenilor lor.

Cele mai multe articole publicate în revistă își propuneau să dovedească degradarea umană a tuturor celor care aderaseră la sectele religioase. Făcând acest pas, ei își distrugau nu doar propria existență ci și existența celorlalți membri ai familiei. De altfel, propulsarea imaginii sectanților ca părinți denaturați era unul din scopurile fundamentale ale ziariștilor de la “Pentru Patrie”.

Potrivit acestora, o dată îndoctrinați cu preceptele sectei, părinții se transformau în călăi ai propriilor copii, dacă aceștia refuzau să-și însușească ideile noii religii. De exemplu, Dumitru Haralambie dintr-o localitate de lângă Vatra Dornei era chinuit de tatăl său adept al sectei “Martorii lui Iehova”: “Nu o dată acest copil a fost bătut crunt cu frânghia muiată în apă, înfometat și obligat să citească *Cuvântul Domnului*. Într-o seară, ca să nu mai citească cărți sau reviste în afara celor sectante, tatăl său l-a legat și i-a băgat mâna în foc”.⁵⁰

De o cruzime similară au dat dovadă Ștefan Petre din Craiova, care o obliga pe fiica sa de 11 ani să citească lucrările sacre ale sectei adventiștilor- reformiști sub amenințarea biciului⁵¹, și Ion N. dintr-o comună de lângă Craiova care și-a bătut crunt unicul copil de 16 ani ca să adere la sectă și să-l însoțească la adunări.⁵² Pe Irina Iftone părinții săi, sectanți, “au cufundat-o în apa vijelioasă și rece ca gheața de sub Măgura Paltinului, botezând-o”. Fata s-a îmbolnăvit grav și a fost salvată doar prin intervenția poliției și a primarului. Părinții ei au fost acuzați de tentativă de asasinat.⁵³

În condițiile în care familia era nu doar celula de bază a societății socialiste ci și o instituție cu o îndelungată tradiție și un însemnat prestigiu în spațiul românesc, articolele citate aveau un impact psihologic deosebit asupra cititorilor revistei. Presupusele cruzimi îndreptate împotriva propriilor copii îi descalifica pe acești sectanți ca ființe umane în ochii concetățenilor lor.

Un alt efect nociv al ideilor sectante asupra familiilor era declanșarea unor conflicte violente între soți. De cele mai multe ori, unul dintre aceștia, fanatizat de preceptele sectei, încerca să-i convertească pe ceilalți membri ai familiei. De exemplu, despre Ichim Marcu se spune că din momentul în care a intrat în sectă “a început să decadă ca om, s-a izolat din ce în ce mai mult de oameni, de orice fel de activități social-obștești. Îndobitocit de frica pedepsei pe care o va primi din partea celui atotputernic dacă nu se va supune rânduielilor sectei, n-a mai vrut să trăiască sub același acoperiș cu o soție care nu era de aceeași credință. Femeia era gravidă, iar el, pretextând că e copilul diavolului, a bătut-o până a avortat copilul”.⁵⁴

Principiile sectante se făceau vinovate și de destrămarea familiei Voinea. Maria Voinea intrase în secta “Martorii lui Iehova” și, în condițiile în care soțul refuzase s-o urmeze pe această cale, a decis să divorțeze. Cei doi copii au avut și ei de suferit de pe urma comportamentului aberant al mamei lor. Fata a fost luată de mamă iar băiatul a rămas în îngrijirea tatălui.⁵⁵

Tot iehovist era și Demeter Alexandru din județul Timiș care a încercat să-și convertească forțat nevasta și cei 6 copii. Refuzând îndoctrinarea, femeia și copiii au părăsit locuința.⁵⁶

Cu toate acestea, persecutarea copiilor și dezmembrarea familiilor nu erau singurele grozavii atribuite concepțiilor anacronice ale sectelor religioase. O preocupare importantă a ziariștilor de la “Pentru Patrie” a fost evidențierea discrepanțelor existente între preceptele sectelor religioase și activitatea adeptilor acestora. În acest sens, iehovistul Gligor Ioan din comuna Fântânele, județul Mureș era acuzat că ar fi sustras de la locul de muncă mai multe bunuri (telefoane, aparatură, diverse materiale pentru instalații electrice). Totodată, soția sa sustrăsese de la locul de muncă 124 de obiecte de ceramică.⁵⁷

⁵⁰ *Idem*, nr. 5, 1987, p. 23.

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² *Idem*, nr. 1, 1984, p. 27.

⁵³ *Idem*, nr. 6, 1986, p. 19.

⁵⁴ *Idem*, nr. 9, 1980, p. 29.

⁵⁵ *Idem*, nr. 7, 1985, p. 22.

⁵⁶ *Idem*, nr. 5, 1984, p. 26.

Sectei iehoviste aparținea și Târlea Mihai în casa căruia autoritățile descoperiseră un cazan de ținută "pentru care nu posedă autorizație", 1600 kg de grâu și 600 kg de porumb de proveniență incertă. În dulapul aceeași persoane se găsiseră 68000 de lei. Având în vedere că Târlea nu lucra nicăieri, autorul articolului se întreba retoric prin ce mijloace dobândise acesta casa și mașina personală.⁵⁷

De speculă, activitate aflată sub incidența codului penal, se făcea vinovat Valeriu Olteanu din Galați care cumpăra de la Abatorul Șendreni carne și specialități din carne cu 26 lei kilogramul și le vindea celorlalți sectanți cu 60 lei kilogramul.⁵⁸

În alte articole sunt reluate o serie de acuzații care fuseseră la modă în anii '50. Mai exact, iehovistul Petru Forța din Timișoara ținea – chipurile – alături de cărți sectante și reviste pornografice, iar Nicolae Gagu din Galați păstra alături de "scrierile sacre" țigări străine cu care făcea bișniță.⁵⁹ Bineînțeles, rechizitoriul ar fi fost incomplet dacă din cuprinsul său ar fi lipsit acuzația de trafic de valută, de care s-ar fi făcut vinovat, între alții, Ștefan Barbu din Deva membru, și el, al sectei iehoviste.⁶¹

După cum se observă, 6 sunt sectele împotriva cărora se îndreaptă cu precădere articolele din revista studiată: Martorii lui Iehova, adventiștii-reformiști, penticostalii- disidenți, nazarinii, baptiștii și Meditația Transcendentală. Între acestea, secta iehovistă se distingea ca inamic principal al regimului comunist, fapt demonstrat de proporția covârșitoare a articolelor anti-iehoviste publicate în Pentru Patrie.

Datorită legăturilor cu străinătatea și refuzului declarat de a se supune necondiționat imperativelor ideologiei comuniste, sectele au de venit în anii '80 dușmani de seamă ai statului totalitar. Scopul articolelor antireligioase apărute constant în revistă în intervalul menționat era edificarea unei mentalități anti-sectante în cadrul societății și justificarea persecuțiilor îndreptate împotriva acestor grupări de către autorități. Creșterea numărului adeptilor sectelor religioase în anii '80 reflecta, de fapt, pierderea bătăliei cu religia de către ideologia comunistă în condițiile în care falimentul sistemului comunist devenise inevitabil.

⁵⁷ *Idem*, nr. 1, 1981, p. 21.

⁵⁸ *Idem*, nr. 9, 1982, pp. 22-23.

⁵⁹ *Idem*, nr. 8, 1985, p. 15.

⁶⁰ *Idem*, nr. 3, 1989, p. 23.

⁶¹ *Idem*, nr. 5 1989, p. 22.